

A gyógyszerészet történetéből

Gyógyszerészet 16. 467—470. 1972.

ID. SCHÉDY SÁNDOR, A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZETI SZAKSAJTÓ MEGALAPÍTÓJA

DR. KEMPLER KURT

A szerző Schédy Sándor halálának 70. évfordulója alkalmából ismerteti a hazai szaksajtó megalapítójának életét és munkásságát. Idézetek felhasználásával mutatja be a „Gyógyszerészi Hetilap” egykori alapítójának, majd negyven éven át volt szerkesztőjének küzdelmes életútját Kitér Schédynek a magyar gyógyszerészet, a magyar gyógyszerészi kar érdekében végzett fáradhatatlan, önzetlen harcaira és megállapítja, hogy karunk — Schédy halála után — hamar elfeledkezett róla.

*

1902. augusztus 18-án, egyetlen nappal hetvenedik évének betöltése előtt halt meg az a gyógyszerész, akinek neve örökre összeforrt a magyar gyógyszerészeti szakirodalommal.

Schédy Sándor a Vas megyei Borostyánkő községben született 1831. augusztus 19-én. Atyja Schédy István tisztartó volt Batthyány Kázmér gróf uradalmában; édesanyjának Tónay Jozefának (a vármegyei tisztí főorvos nagyműveltségű lánya) jelentős szerepe volt abban, hogy fia végül is az irodalom felé fordult. Minthogy Schédy Istvánt rövidesen a kisbéri Batthyány-uradalomba helyezték át, így gyermekéveit itt töltötte. Gimnáziumi tanulmányait a tatai piarista, a győri bencés, majd a székesfehérvári cisztercita rend iskoláiban végezte. 1846. szeptember 28-án kezdte gyógyszerési ta-

nulmányait. Alig 15 éves múlt ekkor. Tanítója és főnöke Karutz Ignác győri gyógyszerész volt, akit kitűnő szakembernek tartottak. Négy évi gyakoroltság után tette le a tirocínális vizsgáját; ezt követően még további két évet töltött ebben a gyógyszerésztárban. Ismeretei gyarapítására a fővárosba ment, ahol Matta László gyógyszerésztárban dolgozott mint „nem okleveles” segéd. További egy évi munka után beiratkozott a pesti egyetemre.

Ismeretes, hogy ebben az időben az egyetemi gyógyszerészképzés kétéves volt. Schédy 1853-tól 1855-ig látogatta az előadásokat, de szűkös anyagi helyzete arra kényszerítette, hogy ezen idő alatt is gyógyszerésztári kiegészítést vállaljon. Munkaadói ekkor Müller Bernát és Schwachoffer Lajos voltak.

Oklevelének megszerzése után (1855) még öt évig vállalt állást különböző fővárosi gyógyszerésztárakban Ivánovits, Scheich és Scholtz gyógyszerésztár-tulajdonosoknál. Ezt követően viszonylag kedvező megoldás kínálkozott számára. Béibe vette a budafoki — az akkori promontori — gyógyszerésztárat. Mivel anyagi helyzete javult, így — a korabeli közlekedési viszonyok ellenére is — tovább tartotta kapcsolatait a szellemi élet központját jelentő fővárossal. A falusi gyógyszerész eseménytelen, egyhangú élete azonban nem elégítette ki. Bizonyára ebben az időszakban alakult ki benne a magyar gyógyszerészet felemelkedése érdekét szolgáló eszmék konkretizálása és azok megvalósításának kidolgozása. A magyar gyógyszerészi kar ügyeinek előbbrevitelére a legalkalmasabbnak — országos érdekképviselői szerv létrehozatala mellett — önálló, magyar nyelvű sajtóorgánum életre hívását tekintette. Úgy vélte, hogy ez utóbbi tervének megvalósulása előbbre viszi az országos egyesület ügyét is. A hatóságokhoz beadott, lapkiadás engedélyezésére vonatkozó kérvényét kedvezően intézték: a helytartó tanács 1861. november 7-i leiratában megadta az engedélyt a lapkiadásra.

Schédy alig múlt ekkor harminc éves; tette vágyó, eszmékben, elképzelésekben, segíteni és tenni akarásban gazdag. Alig néhány hét múlva már meg is jelent a GYÓGYSZERÉSZI HETILAP első évfolyamának első száma. A keltezés: Pest, 1862. január 2. A lap alcíme: „A gyógyszerészeti tudományok fejlődésének közlönye”. Schédy Sándor neve mint „szerkesztő tulajdonos” szerepel a címlapon.

Vállalkozása akkor is tiszteletre méltó lenne, ha lapja — miként 1848-ban Láng Adolf Ferenc nyitriai gyógyszerész GYÓGYSZERÉSZI HÍRLAP-ja — csak kilenc szám megjelenését érte volna meg. A fiatal szerkesztő azonban nemcsak bátor volt, hanem kellően körültekintő is. Már lapjának első számában önálló közleményt találunk két neves

mely lapjának 1897. március 28-i számából származik:

„Tudomásunkra jutott, és sajnálatunkra a «Gyógyszerészi Értesítő» legutóbbi számában is olvasható, hogy többek által tervben van véve Schédy Sándort, a Gyógyszerészi Hetilap szerkesztőjét a magas kormánynak kitüntetésre ajánlani Régente volt már ily irányú mozgalom, ti. 1865-ben, a midőn a személyjogi gyógyszerárak ügyében közreműködésével oly szép eredményt mutatott fel, sokan elhatározták, hogy Schédy Sándornak a jelzett módon rójják le hálájukat. De ő akkor megköszönve a jóindulatot, hivatkozott arra, hogy ő kötelességet teljesített, amidőn kartársaink érdekében felemelte szavát, kérte a kezdeményezőket, hogy kitüntetésére érdekében ne fáradjanak. Most, 32 év múlva, úgy látszik, ismét kezdenek ilyesmivel foglalkozni, miért is kötelességünknek tartjuk első sorban megköszönni kartársaink ez iránti fáradozásait és figyelmeztetni őket arra, hogy a «Gyógyszerészi Hetilap» szerkesztője nem reflektál ily kitüntetésre, mert 36 évi nehéz munka eredménye nem egyéb, mint az öntudat, hogy karunk érdekében dolgozott.” (Eredeti kiemelés [2]).

Élete végén azonban súlyos csapás érte. Egy másik nekrológból idézek: „A legnagyobb munkaképesség közepette kiesett kezéből a toll — örökös munkaképtelenségre lett kárhoztatva. Elhomályosult a szemvilága akkor, amikor még nagyon sokat akart és tudott volna is dolgozni. Orvosok kezére került, kik az operációban látták csak a megvakulás ellen az egyetlen mentséget. — 1898 tavaszán remegve vártuk a műtét eredményét és örömmel adtuk híriül, hogy Schédy bácsi ismét visszanyerte látóképességét. . . . Visszanyerte, de eltiltották az írástól. . . . Ezután már csak tanácsaival és gazdag tapasztalataival szolgálta gyermekként szeretett és dédelgetet lapját. . . . Még csak egyszer vette kezébe a tollat. Ezt az utolsó írását nem lehet meghatottság nélkül olvasni: »Negyven esztendővel ezelőtt alapítottam a Gyógyszerészi Hetilapot. Fiatal férfi voltam akkor, tele munkakedvvel, és munkabírásban erős. Megrokkant, félig megvakult, reszkető kezű öreg ember vagyok ma, akinek nem sok keresni valója van már e földi életben; boldogsága csak az emlékezés, öröme csak a pihenés. . . . Az emlékezés, kedves barátaim, a magyar gyógyszerészet történetének küzdelmes negyven esztendejét tárja fel előttem. Küzdelmeket, amelyek a magyar gyógyszerészet jóvoltáért folytak, és amelyekből az én csekélységem és az én lapom sohasem vontuk ki magunkat. Hasznára voltunk-e a karnak, azt ítéljék meg önök, tisztelt kartársaim. Az én lelkiismeretem nyugodt. Akármit tettem, akármit írtam, mindig előttem lebegett az a cél, hogy a gyógyszerészi szakmának és az én kedves kartársaimnak üdvét mozdítsam elő. Ma, negyven esztendő keserű munkája után, megfogyott az én erőm és azokat a gondokat, amelyekkel egy lap főtartása jár, úgy érzem, már nem bírom el. Ez okból meg kellett válnom a Gyógyszerészi Hetilap gazdasági vezetésétől. *Lapomat átadtam egy fiatalabb, munkabíró egyénnek, az én kedves öcsémnek, Varságh Zoltán-nak.*”

Búcsúja további részében a sajtóban szokatlan

őszinteséggel megírja, hogy továbbra is a lap főszerkesztője kíván maradni, mert amíg az ő neve áll a lap élén, addig a Magyarországi Gyógyszerészegylet által megszavazott évi tiszteletdíj ezentúl is őt illeti, és öreg napjainak nyugalma függ attól, hogy főszerkesztői járulékait megkapja. Az országos egyesület ugyanis — amelynek létrehozatala érdekében Schédy oly sokat dolgozott — 1875. évi közgyűlésén a Gyógyszerészi Hetilapot a hivatalos egyesületi lapnak nyilvánítva „*méltányosnak véli, hogy úgy anyagi, mint szellemi fejlesztése s élénkebb mozoghatása végett, egyletünk támogatásában is némileg részesüljön.*” A tiszteletdíj évi 300 forint volt, de az egyesület évről évre külön utalványozta azt a szerkesztőnek. Csak az egyesület gazdasági megerősödését követően, 1896-ban emelte határozatra a közgyűlés azt a javaslatot, hogy „*... ezt a tiszteletdíjat, amíg a lap jelenlegi szerkesztője, idős Schédy Sándor a lap élén áll, egyszer és mindenkorra állandósítják.*”

Élete alkonyán azonban mégis csak arra kényszerült, hogy féltetéve büszkeségét, gyógyszerári jogosítványért folyamodjon Családja ellátatlansága, a vagyontalanság vitte erre az útra, amelyet korábban elítélt. Azt vallotta: „*En nem folyamodom kollégáim nyakára. Ha lapszerkesztő vagyok, ki a kollégáim támogatásából élek, akkor méltánytalanság lenne tőlem, ha bármelyiknek a jövedelmét csönkítanám is meg.*” És amikor — elvei feladásával — erre mégis rákényszerült, élete legkeserűbb csalódása érte. A hatóságok négy új budapesti gyógyszerári jogosítvány kiadását vették tervbe. A kialakult gyakorlat szerint a Budapesti Gyógyszerész Testület ajánlása döntő súllyal esett latba a pályázatok elbírálásakor. A Testület azonban a négy hely egyikére sem ajánlotta Schédyt. . . !

Élete vége felé magas (királyi) kitüntetésre terjesztette fel az Országos Gyógyszerészegylet vezetősége. Amikor a közgyűlés e határozatáról értesült fáradtan mondotta: „*Nem kitüntetés kell nekem, hanem koporsó.*” A kitüntetést életében már nem is kapta meg. Betegeskedése ui. nem szűnt meg, bár szemét — mint említettem — *Ottava Ignác* professzor kezelte — sőt meg is operálta —, a műtét után is sokszor dőlt ágyának. Korábbi ki-egyensúlyozott, tréfálkozó, jó kedélyállapota is megromlott. Halálfelelem is gyötörte. 1902. augusztus 17-én, vasárnap délután az udvaron sétált üldögélt. Megszédült, és leesett a székről. Bal oldala teljesen megbénult. Röviddel éjfél után családja körében meg is halt. — 1902. augusztus 20-án, a Kerepesi temetőben kísérték utolsó útjára.

Schédy irodalmi munkássága

Legfőbb érdeme — mint említettem — a Gyógyszerészi Hetilap megalapítása, és egy emberöltőn át végzett szerkesztése volt. Szerkesztői munkáját az *akkori* körülmények között, az *akkori* olvasó szemével *ma* nehéz volna értékelni. Egy évszázaddal ezelőtt az életritmus alapvetően más volt, de már a XX. század elején is jelentékeny változáson estek át a sajtóval szembeni korábbi elvárások. Tömören kifejezve: „*... a gőz és a villany átalakította az olvasóközönség igényét.*” Schédy nem

tudott ezzel szükséges mértékben lépést tartani. Írása nem volt tömör, de alapos; nem volt rövid, de jót írt.

Irodalmi működését — mint egész életét — teljes egészében „Hetilap”-jának szentelte; így más, önálló írói hagyatéka kevés. Az alábbiakat említem meg:

„A magyar gyógyszerészetre vonatkozó törvények és szabályok gyűjteménye” Ennek az 1887-ben kiadott munkának a hézagpótló voltát az bizonyítja legjobban, hogy a gyógyszerészek egyetemi oktatásában is felhasználták.

„A magyarországi gyógyszerészet rövid története” Ez az írás 1897-ben valóban rövid — mintegy 3 ívnyi — terjedelemben jelent meg. Olvasmányos, adatokban bővelkedő munka, mely megérdemelt elismerést szerzett alkotójának.

„A Magyarországi Gyógyszerészegylet huszonöt évi története” címen már terjedelmesebb — mintegy 12 ívnyi — kötete jelent meg, ugyancsak 1897-ben. Érdekesen írja le azokat a meg-megújuló, szakadatlan küzdelmeket, amelyeket elődeink vívtak az egyesület megvalósítása érdekében.

Megemlítem még, hogy Schédy adott ki elsőként hazánkban évkönyvnek tekinthető Gyógyszerészi Zsebnaptárt.

Közéleti tevékenysége

Talán irodalmi működésénél is nagyobb jelentőségű az országos egyesület életrehívása érdekében kifejtett közéleti tevékenysége. Ez fejeződik ki búcsúztatásakor:

„Te mindent: anyagi erődet, ifjúkorod lelkesedését és egy egész élet munkásságát adtad a gyógyszerészet ügyeiért; és mit adott neked a gyógyszerészet?” — teszi fel a szónoki kérdést egy búcsúztatója. — Az igazság szomorú; a sajtóban közzétett felhívás ellenére, hónapokkal halála után ezt olvashatjuk a Gyógyszerészi Hetilap 1902. december 7-i számában:

„Schédy Sándor síremlékére lassan gyűlnek a filérek; hetek múlnak el, míg egy-egy beérkező adománnyal elszámolhatunk. Pedig ki állíthatja azt, hogy a hazai gyógyszerészi kar nem adósa a magyar gyógyszerészeti szaksajtó megalapítójának; ha mással nem: kegyeletének nyilvánításával. Azonban a látszólagos közöny dacára sem adjuk föl reményünket, s bízunk abban, hogy kérió szavunk megtalálja azokat, a kiknek érdekeit évtizedeken

(Pestmegyei Tanács Gyógyszertári Központja, Budapest XIV., Uzsoki u 36/a)

Érkezett: 1972. VI. 5

HÁROM ÚJ ACETILSZALICILSAV-KÉSZÍTMÉNY VIZSGÁLATA

Veys, E. és mtsai: Pharm. Acta. Helv. 47 (2-3), 115 (1972).

A szerzők a Belgiumban 2152-TH (*Catalgia*), Ac-5230 (*Acenterin*) és Sp-189 (*Rhonal*) néven forgalomba hozott 3 új készítmény vizsgálatáról számolnak be. A készítményeket 20-20 betegnek adták, és a szalicilátvérszintet mérték. A betegek mindhárom készítményt

át önzetlenül szolgálta a néhai újságíró. Legújabbban a síremlék javára Hoffner Hugo tokaji gyógyszerész gyakornok juttatott el hozzánk 60 fillért, amely összeget a már begyűlt 40 korona síremlék-alaphoz fogjuk csatolni.”

Ebben az időben 20 korona volt a szaklapok éves előfizetési díja. A teljes ellátáson kívül 80-150 korona volt egy okl. gyógyszerész havi fizetése vidéken. Az országban 1534 nyilvános, közforgalmú gyógyszerítár működött 1901. december 31-én.

IRODALOM

1. Gyógyszerészi Értesítő 10 (34), 536 (1902). — 2. Gyógyszerészi Hetilap 36 (14), 220 (1897).

Д-р К. Кемплер: Шандор Шеди старший, основатель венгерской фармацевтической печати

Автор описывает жизнь и деятельность Шандора Шеди, основателя венгерской профессиональной печати, по случаю 70-и летней годовщины его смерти. Автор цитирует современники-фармацевты для показания грудной жизненной пути основателя „Gyógyszerészi Hetilap” Фармацевтического Еженедельника, кто был редактором указанного периодика в течение сорока лет. Автор рассказывает о неутомимой, бескорыстной борьбе Шеди в интересах венгерской фармации и венгерского фармацевтического факультета и устанавливает, что факультет — после его смерти — быстро забыл его.

Dr. K. Kempler: Sándor Schédy sen., the founder of the Hungarian pharmaceutical professional press

On the 70th anniversary of the decease the life work of the founder of the first Hungarian pharmaceutical journal is recalled. The laborious course of the life of the founder of the former „Gyógyszerészi Hetilap” (Pharmacists' Weekly) having been edited by him through 40 years is reviewed using citates of contemporary literature. The name of Sándor Schédy sen., the untiring and altruistic worker, his struggles for the progress of Hungarian pharmacy and for the welfare of his colleagues has not been honoured properly by the posterity.

Dr. K. Kempler: Sándor Schédy sen. Begründer der ungarischen pharmazeutischen Fachpresse

Zum Anlass des 70. Jahrestages seines Ablebens wird das Leben und Wirken von S. Schédy sen, Begründer der ungarischen pharmazeutischen Fachpresse in Erinnerung gerufen. Aufgrund von zeitgenössischen Zitaten wird der mühsame Lebensweg des ehemaligen Schriftleiters der „Gyógyszerészi Hetilap” (Pharmazeutische Wochenschrift) verfolgt. Hervorgehoben werden die Kämpfe, die er im Interesse der Pharmazie und des Apothekerstandes uneigennützig durchgefóchten hat. Bedauerlich ist, dass sein Lebenswerk nach seinem Tode bald in Vergessenheit geriet.

jól túrték. Leggyorsabban a 2152-TH jelű készítmény adott nagy vérkoncentrációt, de az gyorsan csökkent.

A gyomorban nem oldódó Ac-5230 jelű készítmény hatása késleltetett, de ezzel is magas plazmaszintet értek el.

Az Sp-189 jelű terméknek mind a felszívódása, mind a kiürülése lassú volt.

A három készítmény kombinációjával optimális hatás érhető el (078).

Dr. Szepessy Angéla